

Smysl studia filosofie na theologické fakultě [1992]

Existuje několik důvodů, proč se theolog (a tedy ani adept theologického studia) nemůže a nesmí obejít bez filosofie, chce-li být dobrým theologem. Na prvním místě je možno poukázat na to, že – podobně jako u jiných vědeckých oborů – kvalita theologické práce spočívá především na kvalitě theologova myšlení. Toto myšlení samo o sobě není vůbec ničím samozřejmým, ale musí ustavičně zůstat pod bedlivou kontrolou. Pokud si theologie nechce tuto kontrolu vyhradit sama (tj. vybudovat si pro příslušnou kontrolní reflexi svou vlastní subdisciplínu a zařadit ji pak mezi pomocné vědy theologické), musí ji svěřit filosofii (pochopitelně ne jakékoliv).

Za druhé se theolog neobejde nejen bez myšlení, ale ani bez filosofie, ať si to uvědomuje nebo nikoliv. Theologie vznikla jako reakce na filosofii a jako obrana před ní, ale později si důležitost filosofie alespoň někteří křesťanští myslitelé dobře uvědomovali a dávali filosofii sice podřízené, ale významné místo. U některých (např. u Augustina) nelze ani dost dobře obě tyto stránky jejich myšlení oddělovat. Tím spíše musí být otázka po vztahu mezi filosofií a theologií kladena a řešena jako naléhavý problém přítomnosti, a to jak ze strany theologů, tak ze strany (křesťanských) filosofů.

Zkrátka: bez nezbytné průpravy filosofické theolog neví a ani nemůže dost dobře vědět, co dělá, když theologizuje. Nejčastěji se brodí ve zbytcích a odpadcích starých, rozpadlých a překonaných filosofických staveb a nemá o tom ponětí. A to je pochopitelně hrubý prohřešek proti jeho vlastní profesi a její profesionalitě. Do filosofie tedy není (v Evropě) zapotřebí nikoho „uvádět“, Do „úvodních kapitol“ z filosofie je spíše třeba zařadit dešifrování a kritickou analýzu pseudofilosofických předsudků, které si každý ze svého prostředí přináší. K tomu cíli je třeba alespoň v omezené míře vědět jednak něco o dosavadním vývoji evropského myšlení, jednak o vnitřní struktuře filosofie jako oboru, a to vždy ve srovnání s vývojem a strukturou myšlení theologického. To je úkolem a náplní prvního cyklu studia.

V druhém cyklu by se vztah kadidátů theologického studia k filosofii měl upřesnit a prohloubit podstatnější orientací na určitý typ nebo směr dnešního filosofického myšlení nebo přímo na některého filosofa (tohoto století). Proto nemá smysl uvádět pro toto druhé období studia literaturu. Každý si musí najít nějakého „svého“ myslitele, o kterého se pak bude především (pozitivně negativně) opírat. Vposledu není tak důležité, který to bude, jako spíš, aby to byl skutečný, velký, hluboký a prozíravý myslitel. Povrchní obeznámenost prostřednictvím nějakých přehledů nebo dokonce populárních úvodů je k ničemu.